

ФРАНСОАЗ ДОЛТО

ОСНОВНИ ЕТАПИ НА ДЕТСТВОТО

С неувереността на родителите не можем да се справим. От една страна, те имат склонност да преувеличават, а от друга – искат незабавно да отговорим с няколко напътствия на въпроса: „Какво трябва да направя?“ На този въпрос аз съм неспособна да отговоря. Ако някога съм давала отговори по радиото, това е било, защото родителите, с които разговарям, предварително са ми писали много дълги писма и с тях вече са подсказвали или предусещали някакво решение. То е било съвсем близо до ума, но те не са посмели да поемат посоката, към която са се насочили, преди да чуят гласа на специалиста: „Ами да, защо не?“ За всички останали слушатели това е било повод да се засегне и разбере някакъв проблем във взаимоотношенията, а след това да бъде отнесен към неговия специфичен семеен климат.

Такива трудности могат понякога да се приемат с известна доза хумор. Преди всичко можем да разчитаме, че няма да продължат до 25-годишната възраст на детето, макар и родителите да си въобразяват често, че проблемите се усложняват с годините. Не може да се отглежда дете, без в даден момент да се премине през някакъв симптом. За родителите той често е обезпокоителен, тъй като детето инвестира в него безплодна енергия, която те не могат ясно да разтълкуват. От своя страна детето по този начин освобождава напрежението, което го мъчи, и прави това по-успешно, когато родителите се притесняват по-малко.

Ревност

Ревността е огромна загуба на енергия за човека, бил той дете или възрастен. Първо, съществува ревността на по-голямото от по-малкото дете, а след това и Едиповата ревност към бащата и майката. Ако успее да превъзмогне тези две състояния, детето добива увереност, която може да сподели и със своите родители.

В детските групи, както и в многобройните семейства, изправени пред проблема с непреодоляната ревност, ролята на родителя и възпитателя не е лесна. Когато се отнесем към едно дете по определен начин, всички останали деца ревниво очакват да се отнесем и към тях по същия начин, което би било погрешно, при положение че всяко от тях се намира на различен етап в разрешаването на проблема. В такъв момент родителят или възпитателят трябва ясно и непоколебимо, а не „под сурдинка“, да обяви своето право на несправедливост: „Аз съм несправедлив и винаги ще бъда такъв.“ Ако това бъде заявено, въпреки че се опитваме, разбира се, да не оставаме несправедливи, по-голямата част от исканията ще отпаднат от само себе си, защото няма да успеят да разклатят увереността на възрастния, който вече осъзнава, че „прави каквото може“. Децата отлично познават слабите места на възрастните и умеят да ги настъпват точно там.

Родителите трябва да знаят, че каквото и да правят, давайки най-доброто от себе си, те винаги ще правят грешки в очите на децата. Дори най-любящият родител в даден момент може да стане причина за някакво страдание у детето. Ако то тогава заяви: „Не те обичам“, отговаряме: „Това няма никакво значение – ти не си се родил, за да ме обичаш.“ На шест-седемгодишна възраст вече е късно да критикуваш родителите си. Те сигурно често слушат упреци от страна на детето, но в повечето случаи това не би трябвало да променя тяхното поведение, защото

имат задачата не да му се харесат, а да го възпитават. Ако с израстването детето продължава да се стреми непременно да угоди на родителите си и смята, че те винаги са прави и справедливи, такова дете е в лошо здравословно състояние. Колкото по-способно е да показва враждебност, примесена или редуваща се с обич към своите родители, толкова по-добро е неговото душевно състояние. Това показва, че в отношението му към родителя е преодоляна инцестната връзка и пълната зависимост. Така то започва да има собствена позиция. Майката трябва да може да каже: „Аз бях готова за твоето раждане и ти се роди. Отсега нататък трябва да се справяш с живота, а аз ще правя каквото мога, за да те подкрепям и да бъдеш щастлив, но не винаги зависи от мен, ако нещо не е наред, не си щастлив или се разболееш. Когато беше в корема ми, не си страдал от нищо, но сега си роден и животът не винаги е такъв, какъвто ни се иска. В крайна сметка ще се справиш, ако успееш да приемаш нещата откъм добрата им страна.“ За родителите обаче не е лесно да понесат справедливи упреци и противоречия, ако те самите не са се освободили от дългото подчинение на собствените им родители.

Самостоятелност и закъснения за училище

Много рано, още от тригодишна възраст, детето може да има пълна свобода във всичко, свързано с храната, студа и топлината, слънцето и дъжда, и следователно – облеклото. Може би това все пак не се отнася изцяло за часа на тръгване за училище. Но дори и по този въпрос, ако родителите не се тревожат от евентуалното закъснение, детето бързо ще се научи да не се разтакава вкъщи и да съобрази своя ритъм на живот с този на връстниците си. То трябва да знае, че при закъснение учителката ще му се скара или ще го накаже, но това няма да е голяма трагедия нито за него, нито за майка му.

Закъсненията в училище се започват още от детската градина и, от една страна, майката никога не трябва да става причина за тях, а от друга, трябва да оставя децата сами да отговорят за това, вместо да ги тормози. Предстоят им две години до задължителното училище, за да свикнат с общественото разписание на времето, което ги засяга лично.

Естествено, детето най-често не може да ходи самò на училище, но защо е нужно, както съм виждала да се прави, да се избира училище на километри разстояние с цел да се осигури „възможно най-доброто образование“, когато има учебно заведение на сто метра от къщи? Смятам, че някои родители поставят и себе си, и детето си в затруднено положение и създават постоянен източник на неразбирателства, които могат да бъдат избегнати. Защо първо не се опита най-близкото училище, до което детето може да отиде и да се върне бързо и самичко?

Когато е придружавано, не бива да правим детето отговорно за закъсненията на майка си и баща си за работа. Това би му дало твърде голяма власт над вълненията и спокойствието на възрастните. Всеки трябва да бъде самостоятелен, без да се казва: „Заради теб майка ти/баща ти ще закъснее за работа.“ Познавам семейство, в което сутрин всички бяха „на педал“ и накрая детето просто закъсняваше за училище. Тогава една неделя бащата се реши: „И да закъсняваш, това ще бъде без значение за майка ти, защото вече ще се учиш да ходиш сам на училище.“ В съботния следобед и в неделята родителите, един след друг заедно с детето, направиха два пъти отиване и връщане – отиване с автобуса, връщане пеша и обратно (може и в двете посоки с автобуса, ако училището е далеч) под формата на игра, като го насърчаваха да наблюдава добре и после самò да ги води: „Този път ти ще ме заведеш.“ В неделя вечер детето вече познаваше пътя. С това се приключи веднъж завинаги и всяка сутрин без проблем то самò

тръгваше навреме. Такъв беше крайният резултат от консултацията при мен, в която бях установила, че детето всъщност искаше да ядосва майка си, но също и че не беше научено да отива самò на училище. Множество трудности могат да бъдат преодоляни, ако двамата родители се подкрепят в разбирането на играта, която се разиграва, като я пресекат навреме и дадат децата в по-близко училище, или просто им отделят един ден както в горния пример. За детето е истинско удоволствие да бъде разбрано в потребността да подсигури своята самостоятелност, която постепенно му предоставят внимателните родители и истинските възпитатели. Такова удоволствие е гравивно в сравнение с удоволствието да ги тревожи и тормози като в порочна игра, обусловена най-често от някаква семейна организация на времето и пространството, която се нуждае от преразглеждане.